दशमकक्ष्या–प्रथमभाषा–संस्कृतम्

10th 1st Language Samskritam

पर्यायशैक्षणिकयोजना–NOVEMBER -2021

क्र.सं	सप्ताहः	लक्षिताधिगमाः (अधिगमफलानि)	निर्देशात्मकाः क्रियाकलपाः	मौल्यमापनक्रियाकलापाः
1	प्रथमसप्ताहः अभयदायिनी क्रियाकलापः१	❖ कविपरिचयः	विद्वान् एच् वि.नागराजस्य विषयसङ्ग्रहः।	कवेः देशकालादिविषये लघुटिप्पणी लेखनम्।
	क्रियाकलापः२	❖ चन्नम्मायाः प्रशासनक्रमः	चन्नम्मायाः प्रशासनक्रमवाचनम्।	नूतनपदानां चयनम्।
	क्रियाकलापः३	❖ नाटकाभिनयः	गद्यभागम् आश्रित्य छात्रद्वारा अभिनयः।	कक्ष्यायाम् नाटकाभिनयः
	क्रियाकलापः४	❖ कथाकथनम्	कथाम् मातृभाषायां/ संस्कृतभाषायां कथनम्।	कथाभिरुचिः
2	द्वितीयसप्ताहः क्रियाकलापः१	❖ निर्देशानुसारलेखनम्	सन्दर्भानुसारेण कः वदति?कं वदति इति लिखति।	सूचनानुसारलेखनम्। उदा– किन्तु भवन्तं परिश्रान्तं पश्यामि। का वदति? कं वदति?

	क्रियाकलापः२	❖ व्याकरणसूत्रज्ञानम्	वाक्यशुद्धिः विशेषव्याकरण् अनियमानुगुणेन वाक्यदोषपरिमार्जनम्।	रुच् धातोः ईप्सितार्थे कतृपदस्य चतुर्थि स्यात्। उदा–वीराय युद्धं रोचते।
	क्रियाकलापः ३	क्रियापदपरिचयः	गद्यभागे विद्यमानानि क्रियापदानां चित्वा लकारस्य नामलेखनम्।	लकारस्य नाम लेखनम्। उदा–रक्ष –लोट् लकारः।
	क्रियाकलापः४	कथाज्ञानम्	कथानां घटनानुसारं लिखत।	घटनानुसारं क्रमशः संयोजनम्।

अभ्यासपत्रम्

❖ सूक्तोत्तरचयनप्रश्नाः

१.चन्नम्मा अस्य भार्या आसीत्।

A) कृष्णदेवयस्य B) **सोमशेखर**नायक**स्य** C) औरङ्गजेबस्य D)राजारामस्य

२.वासवः अस्य समानार्थकपदम् इदं भवति।

A) कुबेरः**B)** यमः **C)** इन्द्रः **D)** वरुणः

३.शूरः अस्य विरुद्धार्थक पदम् इदं भवति।

A) धीरः **B)** क्रूरः **C)** वीरः **D)** भीरुः

❖ सन्धिं विभज्य नाम लिखत।

१.पुत्रोऽहम् _______+_______ =_________

२.भवतीति_______+_______ =_________

३.एतदुपरि_______+______ =__________

❖ यथानिर्देशम् उत्तरं लिखत।

१.भवतु अस्माकं महाराज्ञी अभयदायिनी।

कः पाठः? के अवदन् ? महाराज्ञी का?

❖ कविकाव्यविचारः –विद्वान् एच्.वि.नागराजराव्।

❖ देशः______________ कालः___________

❖ कृतयः ____________________________

❖ संयोज्य लिखत।

A	B	उत्तराणि
१.चन्नम्मा	औरङ्गजेबः	
२.राजारामः	केळदीसंस्थानम्	
३.सोमशेखरनायकः	महाराज्ञी	
४.मोघलचक्रवर्ती	शिवाजिपुत्रः	

क्र. सं	सप्ताहः	लक्षिताधिगमाः (अधिगमफलानि)	निर्देशात्मकाः क्रियाकलपाः	मौल्यमापनक्रियाकलापाः
	तृतीयसप्ताहः कृदन्तः			
	प्रथमदिनम्	१. तिङ्प्रत्ययाः २. कृत् प्रत्ययाः	१.शिक्षकः तिङन्तकृदन्तयोः भेदं सोदाहरणं बोधयति। २. नवमवर्गे पठितानि तुमुन्–क्त्वा–ल्यप्–प्रत्ययानि स्मारयति शिक्षकः	१. विविधपाठेषु तिङन्तानाम् अन्वेषणं लेखनञ्च। २. तुमुन्नन्ताव्ययानाम् लेखनम् ३. क्त्वान्ताव्ययनि उपयुज्य वाक्यरचनम्।
	द्वितीयदिनम्	३. शतृप्रत्ययपरिचयः ४. शानच् प्रत्ययपरिचयः	१. सोदहरणं बोधनम् २. विभिन्नशतृशानजन्तपदानां सार्थं बोधनम् ३. छात्रैः वाक्यरचनम् ४.शतृशानजन्तपदानां लिङ्गविभक्तिचचनानां परिचयः।	१.शिक्षकोक्तवाक्येषु शतृशानजन्तपदानि अन्विष्य लेखनम्।
	तृतीयदिनम्	५. क्तप्रत्ययपरिचयः	१ शिक्षकः क्तप्रत्ययान्तपानां वैशिष्ट्यं विवृणोति।	१. वाक्येषु विद्यमानानां क्तान्तपदानां लेखनम्।

			२.सकर्मकाकर्मकधातुषु भेदं शिक्षकः सोदाहरणं बोधयति।	
	चतुर्थदिनम्	६.क्तवतुप्रत्ययपरिचयः।	१. शिक्षकः क्तवतुप्रत्ययस्य वैशिष्ट्यं विवृणोति। २.छात्राःउदाहरणवाक्यानि पठन्ति। ३.क्तवतुप्रत्ययान्तपदानां लिङ्गत्रयरूपविवरणम्।	१. क्तवतुप्रत्ययान्तपदानां लिङ्गपरिवर्तनम्। २. क्तवतुप्रत्ययान्तपदानां बहुवचनरूपलेखनम्।
	पञ्चमदिनम्	७.तव्यत् प्रत्ययपरिचयः ८.अनीयर् प्रत्ययपरिचयः	शिक्षकः क्तवतुप्रत्ययस्य वैशिष्ट्यं विवृणोति। २.छात्राःउदाहरणवाक्यानि पठन्ति। ३.लिङ्गत्रयरूपविवरणम्।	१. वाक्यरचनम् २. प्रश्नानाम् उत्तरलेखनम्
	षष्ठदिनम्	९. तुमुन् प्रत्ययः १०. क्त्वाप्रत्ययः ११. ल्यप् प्रतययः	१. वैशिष्ट्यविवरणम् २. प्रत्ययानां पुनःस्मारणम् ३. प्रत्ययानां पदानां च संयोज्यलेखनम्।	१. घटकपरीक्षा २. कृदन्तपदं चित्वा प्रत्ययनामलेखनम्।
	चतुर्थसप्ताहः **पाठः अलङ्कारः**			
	प्रथमदिनम्	१अलङ्कारलक्षणपरिचयः २.शब्दालङ्कारलक्षणपरिचयः	१.शिक्षकः लौकिकोदाहरणद्वारा	१. शिक्षकप्रदत्तेषु उदाहरणेषु

		३.अर्थालङ्कारलक्ष्णपरिचयः	अलङ्कारवैशिष्ट्यं निरूपयति। २.छात्राःअलङ्कारलक्षणादिकं पठन्ति। ३छात्राः नवमकक्ष्यायाः अलङ्कारान् स्मृत्वा वदन्ति।	शब्दार्थालङ्कार पृथक्करणम्। २.अलङ्कारलक्षण कथनम्
	द्वितीयदिनम्	४. उपमालङ्कारपरिचयः	१.शिक्षकः सलक्षणम् उपमालङ्कारं विवृणोति। २. छात्राः उपमालङ्कारस्य अन्यानि उदाहरणानि वदन्ति।	१. प्रदत्तेषु उदाहरणेषु लक्षणसमन्वयः। २ प्रदत्तेषु उदाहरणेषु उपमानादिचतुर्णाम् अंशानां प्रत्यभिज्ञानम्।
	तृतीयदिनम्	५. रूपकालङ्कारः	१.शिक्षकः सलक्षणं रूपकालङ्कारं विवृणोति। २. छात्राः लक्षणवाक्यं पठित्वा अर्थं वदन्ति।	१. प्रदत्तेषु उदाहरणेषु लक्षणसमन्वयः।
	चतुर्थदिनम् पाठः– छन्दः	६. गुरुलघुपरिचयः ७. गणविभागपरिचयः	१. शिक्षकः नवमकक्ष्यायाम् पठितानाम् अंशानां स्मरणं कारयति। २. छात्राः विभिन्नपदानां प्रस्तारं विलिख्य गणविभागं कुर्वन्ति। ३. स्फोरकपत्रस्थितानां पदानाम् गणं वदन्ति।	१.शिक्षकप्रदत्तपद्यानां प्रस्तारं विलिख्य गणविभागकरणम्। २. पदानां उचिते गणे स्थापनम्।

	पञ्चमदिनम्	८.इन्द्रवज्रावृत्तस्य परिचयः	१.शिक्षकः सोदाहरणं बोधयति २. छात्राः इन्द्रवज्रावृत्तं प्रत्यभिजानन्ति। ३. लक्षणं पठन्ति।	१. प्रस्तारं विलिख्य गणविभागं कृत्वा वृत्तनामलेखनम्।
	षष्ठदिनम्	९.उपेन्द्रवज्रावृत्तस्य परिचयः	१. शिक्षकः सोदाहरणं बोधयति २. छात्राः उपेन्द्रवज्रावृत्तं प्रत्यभिजानन्ति। ३. इन्द्रवज्रोपेन्द्रवज्रयोः भेदं वदन्ति।	१. प्रस्तारं विलिख्य गणविभागं कृत्वा वृत्तनामलेखनम्।

अभ्यासपत्रम्–१

पाठः–कृदन्तः अङ्काः–२०

I. संयोज्य लिखत– १*९=९

अ	आ	उत्तरम्
१. पठन्त्यः	अ. क्त्वा	
२. क्रेतुम्	आ. ल्यप्	
३. पठनीयम्	इ. शतृ	
४. गतवान्	ई. शानच्	

५. उक्त्वा	उ.	तव्यत्	
६. शोभमानम्	ऊ.	अनीयर्	
७. अनुसृत्य	ऋ.	क्त	
८. गतः	ॠ.	क्तवतु	
९. कर्तव्यम्	लृ.	तुमुन्	

II. एतानि पदानि प्रत्ययानुसारं पृथक् कृत्वा लिखत– १*९=९

बोधित्वा, पठितव्या,दृष्टम्,आनीतवती,पठत्, पठितः,पठितुम्, अभ्यसनीया, गत्वा, लेखनीयम्, प्रविश्य, गतवान्, क्रीडन्, वर्धमानम्, पठिता, नेतुम्, पठन्तः, लभमानानि, धावितः, अर्चित्वा, संवीक्ष्य,पतितवत्, पठितव्या, धावितवान्, पठन्तः, कम्पमानः, वक्तव्यम्, पठितवन्तः

शतृ	
शानच्	
क्त	
क्तवतु	

तव्यत्	
अनीयर्	
तुमुन्	
क्त्वा	
ल्यप्	

III. वाक्ये विद्यमानं कृदन्तपदं चित्वा प्रत्ययस्य नाम लिखत– १*२=२

१. बालिका पठं पठितवती । [ ]

२. वृक्षात् फलं पतितम्। [ ]

दशमकक्ष्या–प्रथमभाषा–संस्कृतम्

10th 1st Language Samskritam

अभ्यासपत्रम्–२

पाठः–अलङ्कारः

I. अलङ्कारं विवृणुत

१. श्रीरामः समुद्र इव गम्भीरः ।

____

____

____

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

————————————

१. ज्ञानामृतं पीत्वा तुष्टः।

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

———————————————————————————————————

————————————

दशमकक्ष्या–प्रथमभाषा–संस्कृतम्

10th 1st Language Samskritam

अभ्यासपत्रम्–३

पाठः–छन्दः अङ्काः –२०

I. एतेषां पादानां प्रस्तारं विलिख्य गणनाम लिखत–

(उदाहरणम्– विनोदः = U- -)

१. सन्तोषः =

२. भोजने =

३. भारत =

४. अमर =

५. अपारे =

६. वस्त्रेण =

७. मुनये =

८. करोति =

९. कर्मणा =

१०. विश्वासम् =

११. त्रायते =

II. प्रस्तारं विलिख्य गणविभागं कृत्वा वृत्तस्य नाम लिखत–

१. धर्मश्च जानाति नरस्य वृत्तम्

----

२. स्वयं न खादन्ति फलानि वृक्षाः